

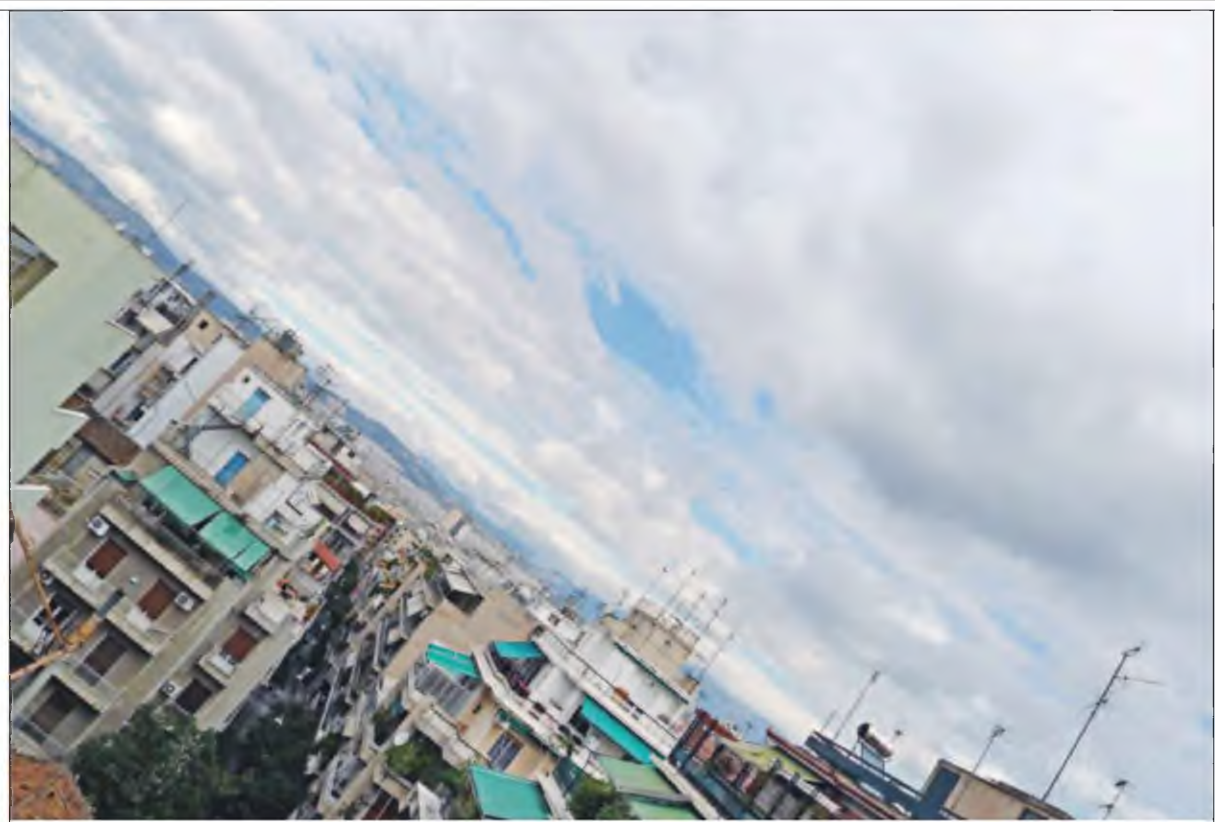
Χαρτογραφώντας την εγχώρια πεζογραφική σοδειά Πρώρη χαρτογράφηση

Media: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ Page: 58,60-67 Published at: 21-12-2024
Author: Surface: 5524.19 cm² Circulation: 4750
Subjects:

Ανοιχτό Βιβλίο

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΜΙΣΣΕΛ ΦΑΪΣ

Μ. ΦΑΪΣ

Χαρτογραφώντας την εγχώρια πεζογραφική σοδειά

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΣΑΪΝΗ

Πρώρη χαρτογράφηση ακόμα μιας χρονιάς. Θα ήταν κοινός τόπος να πει κανείς ότι η ακρίβεια που, παρά τα περί του αντιθέτου θρυλούμενα, έχει εγκατασταθεί στη ζωή μας, επηρεάζει και την αγοραστική δύναμη των αναγνωστών. Παρ' όλα αυτά, η αγορά προσπαθεί, η εκδοτική παραγωγή παραμένει πληθωρική κι εμείς διαβάζουμε, στηρίζουμε ελληνική πεζογραφία.

Δυσκίνητη χρονιά μιν, αλλά ανοιχτή σε είδη, θεματικές και μορφές γραφής. Το μυθιστόρημα αγωνίζεται, το διήγημα αντέχει, το μικροδιήγημα και, κυρίως, η νουβέλα

ανθίζουν. Οι αναζητήσεις και οι πειραματισμοί συνεχίζονται. Το ενδιαφέρον για την Ιστορία ή το οικογενειακό αρχείο επιμένει, όπως και οι διάφορες τάσεις της νεοθητογραφίας. Εδαφος κερδίζουν οι πιο σύγχρονοι προβληματισμοί, αυξάνονται οι πλάγιες βολές στην πραγματικότητα, πληθαίνουν οι μυθολογικές καταβυθίσεις και τα δυστοπικά σενάρια. Όλο και συχνότερα ο κλειστοφοβικός ορίζοντας ανοίγει και το χιούμορ επιστρέφει.

Η χρονιά είχε και πάλι απ' όλα: επανεμφάνισεις γνωστών συγγραφέων, εντυπωσιακά δεύτερα βήματα, αλλά και φερέλπιδες πρωτοεμφανιζόμενους. Είχε επίσης επανεκδόσεις σημαντικών βιβλίων

που έλειπαν καιρό από τους εκδοτικούς καταλόγους.

Επανεκδόσεις

Ο τόμος «Τα διηγήματα» (επιμέλεια: Ερη Σταυροπούλου, Σοκόλης) παρουσιάζει για πρώτη φορά συγκεντρωμένα τα δέκα διηγήματα του **Κωνσταντίνου Χατζόπουλου** (1868-1920), σημαντικού ποιητή, μεταφραστή, κριτικού, αλλά και σπουδαίου πεζογράφου. Στη διηγηματογραφία του είναι φανερές οι κοινωνικές αναζητήσεις, η προσπάθεια να φωτίσει με τις σοσιαλιστικές ιδέες τις ανισότητες στην ελληνική κοινωνία της εποχής του, ο αγώνας του για τη δημιουργία «ζωντανών, υπαρκτών ανθρώπων».

Στη σειρά «Αναψηλαφήσεις» των εκδόσεων Σοκόλη πρόκειται να εκδοθούν (υπό την επιστημονική επίβλεψη της Αγγέλας Καστρινάκη) παλαιότερα κείμενα, δυσεύρετα ή εκδομένα για πρώτη φορά: και η αρχή γίνεται με την πληθωρική «Εκάτη» του **Κοσμά Πολίτη** (1888-1974) που μας παραδίδεται στην έκδοση του 1933, χωρίς τις γλωσσικές αλλαγές, τον θεματικό αναπροσανατολισμό, την αναθεώρηση του συμβολικού φορτίου και την αλλαγή της πολιτικής θέσης που επέφεραν οι συγγραφικές επεμβάσεις του 1947!

Ομοίως, «Τα αειθαλή» των εκδόσεων Τόπος φιλοδοξούν να ανασύρουν από την αφάνεια σημαντικά κείμενα της ελληνικής και παγκόσμιας λογοτεχνίας. Οι δύο πρώτοι τόμοι επανασυστήνουν «Τ' αγρίμια του άλλου δάσους και άλλα διηγήματα» του Θεσσαλονικιού συγγραφέα **Τηλέμαχου Αλαβέρα** (1926-2007), καθώς και τη «Θάλασσα» του **Κώστα Σούκα** (1894/6-1981), θαλασσινή περιπέτεια, γραμμένη το 1943, με ήρωες μια ομάδα ναυαγούς που αγωνίζονται να επιβιώσουν σ' ένα καρυδότσουφλο: καθόλου τυχαία, η ψυχογραφική δύναμη της παραβλήθηκε με σελίδες του Κόνραντ!

Η εμβληματική πρώτη εμφάνιση (1953) του **Αλέξανδρου Κοτζιά** (1926-1992) με την «Πολιορκία» προκάλεσε αντιδράσεις. Το πρώτο μυθιστόρημα για τον Εμφύλιο επανακυκλοφορεί σε νέα έκδοση (Πατάκης) με τις γλωσσικές αναθεωρήσεις του συγγραφέα λίγο πριν από τον θάνατό του, επιλογικό

Μ. ΦΑΙΣ

σημείωμα της Ελένης Κεχαγιόγλου και υπομνηματισμό του Μιχάλη Καλαβρού. Εξίσου σημαντική θέση στις διαθλάσεις του Εμφυλίου στην πεζογραφία μας έχουν και τα «Ακροκραύνια» του **Χριστόφορου Μηλιώνη** (1932-2017) που επανεκδόθηκαν φέτος (επίμετρο: Δημήτρης Χριστόπου-

λος, Κίχλη), τόσο για την επιλογή της «ουδετερότητας» στον αδελφοκτόνο σπαραγμό όσο και για τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές που αποδεικνύονται αρυτίδωτες και δραστικές ως σήμερα.

Σε νέα έκδοση από τις εκδόσεις Κέδρος κυκλοφορούν σταδιακά και

τα βιβλία της χαμηλόφωνης βιοματικής πεζογραφίας του **Γιώργου Ιωάννου** (1927-1985) [«Επιτάφιος θρήνος» (1980) / «Η μόνη κληρονομιά» (1974)]. Όσο για τα αναιμικά διηγήματα και τα εικονοκλαστικά σύντομα πεζά [Ο τυφεκιοφόρος του εχθρού (1966), Ο μπιντές και άλλες ιστορίες (1970), Το κοινόβιο (1972)] που συγκροτούν το πεζογραφικό έργο του **Μάριου Χάκκα** (1931-1972), αυτά δεν έχουν μόνο σημαδέψει ανεξίτηλα την εποχή τους, αλλά παραμένουν δραστικά και σήμερα, όπως δείχνει η αναγνωστική ανταπόκριση στην επανέκδοσή τους από τις εκδόσεις Αγρα.

Λίγο πριν από τον θάνατό του μινιμαλιστή «στρατηγού» **Η. Χ. Παπαδημητρακόπουλου** (1930-2024) ολοκληρώθηκε σε έξι καλαίσθητα τομείδια η επανέκδοση του διηγηματογραφικού του έργου. Περιμένοντας και τους αντίστοιχους τόμους των δοκιμίων του υπάρχει χρόνος για την ανανέωση της επαφής μας με την «αφηγηματική μαγγανεία» των μικρών πεζών του, που πάντα κάτω από την απατηλή επιφάνειά τους κρύβουν υπόγειες αλλαγές θερμοκρασίας και θένου, απροσδόκητες αλλαγές διάθεσης και αναπάντεχα ευρήματα.

Στι φόρμα του μυθιστορήματος

Η αναζήτηση νοήματος στα «τελευταία λόγια» που ψέλλισε η μητέρα πεθαίνοντας, το καλοκαίρι του 2015, πυροδοτεί μια ολόθερμη αφήγηση. «Ο ήχος της σιωπής της» (Εστία) του **Δημοσθένη Κούρτοβικ** (1948) είναι

Μ. ΦΑΙΣ

Ανοιχτό Βιβλίο

Το μυθιστόρημα αγωνίζεται, το διήγημα αντέχει, το μικροδιήγημα και, κυρίως, η νουβέλα ανθίζουν. Το ενδιαφέρον για την Ιστορία ή το οικογενειακό αρχείο επιμένει, όπως και οι διάφορες τάσεις της νεοθητογραφίας. Εδαφος κερδίζουν οι πιο σύγχρονοι προβληματισμοί, αυξάνονται οι πλάγιες βολές στην πραγματικότητα, πληθαίνουν οι μυθολογικές καταβυθίσεις και τα δυστοπικά σενάρια. Ολο και συχνότερα ο κλειστοφοβικός ορίζοντας ανοίγει και το χιούμορ επιστρέφει

ένα πολύτροπο, υβριδικό μυθιστόρημα, στο σύνορο αυτοβιογραφίας και μυθοπλασίας, που συνδυάζει τη θερμότητα της εξομολόγησης με την αποστασιοποιημένη ματιά ενός ερευνητή. Στη σπείρα της μνημονικής κατάδυσης, η προσπάθεια κατανόησης της αντιφατικής μητέρας καθρεφτίζεται συνεχώς στην αντίστοιχη κατανόηση μιας αντινομικής πατρίδας, και ο εσωτερικός περίπατος στον κόσμο της παιδικής ηλικίας διασταυρώνεται με την Ιστορία.

Η **Ιωάννα Καρυστιάνη** επιστρέφει μ' ένα αινιγματικό μυθιστόρημα: «Κορνιζωμένοι» (Καστανιώτης). Σε μια πληκτική επαρχιακή πόλη όπου ζει ο κορνιζοποιός κεντρικός ήρωας με τον γιο του μετά τη φυγή της γυναίκας του με τον εραστή της, δεν συμβαίνει απολύτως τίποτα και όλοι φαίνονται βολεμένοι σε μια ζοφερή επαναληπτική καθημερινότητα. Τι μπορεί να οδηγήσει τον πατέρα στον φόνο του γιου του;

Στο διαλογικό αφήγημα «Σταυροί στο ακροθαλάσσι» (Αγγρα), που βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα του οικογενειακού αρχείου του συγγραφέα και αφορά τον θάνατο από νάρκη του θείου του, το 1945, ο **Θωμάς Κοροβίνης** διασώζει τον πλούσιο σε γλωσσικούς χυμούς θυμόσοφο λόγο της Θρακιώτισσας γιαγιάς Ελπινίκης...

Η ευαίσθητη στους κοινωνικούς κραδασμούς **Σοφία Νικολαΐδου** επέστρεψε φέτος και, με επίκεντρο τη δολοφονία ενός οπαδού, έσκυψε με κατανόηση πάνω από τη σύγχρονη γενιά, προσπαθώντας ν' αφουγκραστεί τις σκέψεις της και να καταλάβει την ψυχολογία της. Το «Δικά μας παιδιά» (Μεταίχμιο) είναι μια φέτα ζωής της κοινωνίας στη σύγχρονη Θεσσαλονίκη, με ήρωες εφήβους που αναζητούν τα βήματά τους σ' έναν ασταθή κόσμο.

Ο **Θεόδωρος Γρηγοριάδης**, με επίκεντρο την ομοερωτική ιστορία ενός Έλληνα συγγραφέα μ' έναν Κούρδο πρόσφυγα κατά την ταραγμένη δεκαετία του 2010, μεσούσης της οικονομικής κρίσης και της προσφυγικής έκρηξης στην Ευρώπη, καταθέτει ένα μυθιστόρημα για τη ρευστότητα των

ταυτοτήτων στην εποχή μας, για τα κάθε είδους σύνορα και την υπέρβασή τους («Ελσίνκι», Πατάκης).

Η **Μαρία Σκιαδαρέση** επιστρέφει με μια τολμηρή επαναδιαπραγμάτευση του κορυφαίου τραγικού μύθου: στον θηβαϊκό κάμπο, ο φόνος του Ινδού επιστάτη ενός γαιοκτήμονα είναι η αφορμή για να ξετυλιχτεί το κουβάρι μιας σύγχρονης τραγωδίας, φέρνοντας τη θαρραλέα Ινδή Ανίλα στη θέση μιας νέας Αντιγόνης («Αντιγόνη απ' το Πουσκάρ», Πατάκης). Λοξοκοιτώντας τη σύγχρονη προσφυγική κρίση, η **Δήμητρα Κολλιάνου** καταδύεται στα βαθιά νερά του μύθου, υπογράφοντας έναν αλληγορικό στοχασμό για την έννοια της ελευθερίας και της φιλοξενίας: αιώνες μετά, στην Ωγκυγία, όπου ζει η Καλυψώ παρέα με τη μόνη δούλη που της έχει απομείνει, τη Μελάνθη, φτάνει ένας ξένος... («Καλυψώ», Πατάκης).

Ο **Κώστας Αρκουδέας** ολοκληρώνει τον κύκλο που άρχισε με το «Χαμένο Νόμπελ» (2015) και τους «Επικίνδυνους συγγραφείς» (2019) και μυθοποιεί τους «ιχνηλάτες» της συγγραφικής τέχνης (από τον Κωνσταντίνο Καβάφη και την Εμίλι Ντίκινσον ως τον Φίλιπ Ντικ και τον Γεώργιο Βιζυηνό) που αναμετρήθηκαν με τις αχανείς εκτάσεις του ανθρώπινου ψυχισμού και το αίνιγμα της ζωής («Μυστική Ιθάκη», Καστανιώτης).

Η περιπλάνηση αποτελεί μοτίβο της πεζογραφίας της και η εικόνα του πλάνητα επανερχόμενη φιγούρα στα βιβλία της. Καθόλου τυχαία, λοιπόν, το «Sarah en Berlin» (Ποταμός) της **Ισμήνης Καρωτάκη** δεν είναι παρά μια βερολινέζικη φλανερί: είναι ο χώρος όπου διαδραματίζονται τα κατορθώματα περαστικών, είναι οι διάλογοι που φτάνουν στ' αυτιά της ακόμη κι όταν δεν αντιλαμβάνεται το νόημά τους, είναι όλα όσα προκαλούν τη φαντασία της και γίνονται γι' αυτήν οικεία, είναι τα πρόσωπα και οι εικόνες που εντέλει μεταποιούν μια ξένη πόλη σε «σπίτι» της.

Η **Ελένη Πριοβόλου**, σε μια τεκμηριωμένη ιστορική μυθοπλασία, δίνει τον λόγο στον διαφωτιστή Χριστόδουλο Παμπλέκη (1733-

1793), που αγωνίστηκε ενάντια στον σκοταδισμό της εποχής του («Βαθύ το σκοτάδι πριν την αυγή», Καστανιώτης), και η **Καρολίνα Μέρμηγκα** παρακολουθεί από κοντά τις μέρες και τα έργα της βασίλισσας Αμαλίας («Ο κήπος της Αμαλίας», Πατάκης).

Ο **Νίκος Μάντης** επιστρέφει με μια «προσομοίωση μυθιστορήμα-

τος», ένα παλιμψηστο ποικίλων γραφών και ειδών που διαδραματίζεται στη φασματική επικράτεια της προσομοίωσης και που οι ήρωές του λάμπουν στον χρόνο αλλάζοντας ασταμάτητα πόλεις, ταυτότητα και συνείδηση, σε μια εφιαλτική, ψηφιακή παραλλαγή, ίσως, των «Αόρατων πόλεων» του Καλβίνο, την εποχή της τεχνητής νοημοσύνης («Αδύνατες

πόλεις», Καστανιώτης).

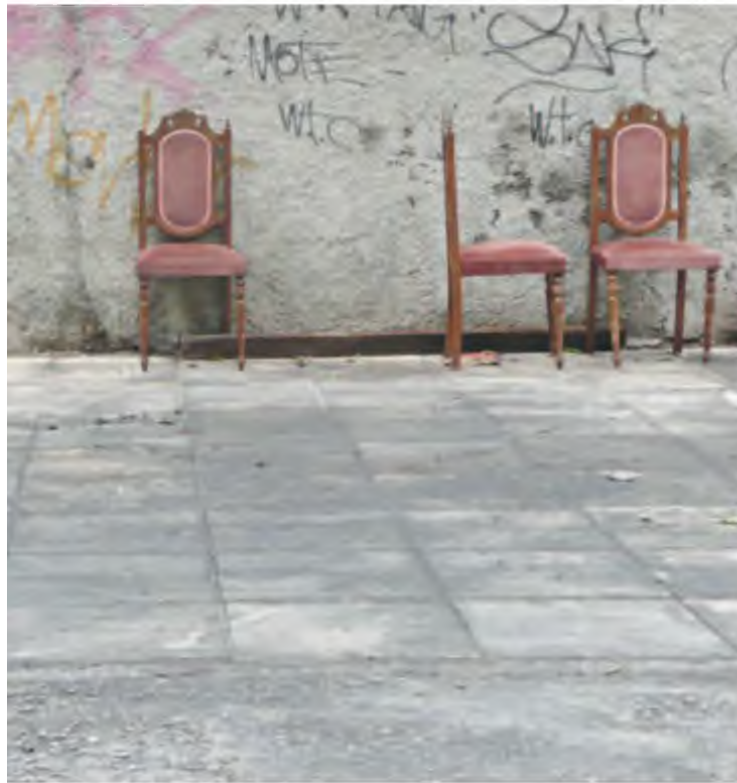
«Η φωνή στα χέρια της» (ΙΚαρος) της **Ντορίνας Παπαλιού** είναι το πορτρέτο της καλλιτέχνιδος ως βιολίστριας, ένα μυθιστόρημα καλλιτεχνικής διαμόρφωσης που παρακολουθεί τις συναισθηματικές αμφιταλαντεύσεις και τις συνειδησιακές δοκιμασίες μιας νεαρής ανερχόμενης σολίστ: στην προσπάθειά της να βρει τη δι-

κή της φωνή, πρέπει να λύσει «θηλιές και κόμπους» και να ξεδιαλύνει τις ομίχλες της προσωπικής της ιστορίας: τον περίεργο θάνατο της μητέρας της, την απουσία του πατέρα, τη σχέση με τον μετρ και μέντορά της...

Στον «Αρκτικό» (Πατάκης) η **Ιωάννα Ντούμπρου**, μέσα από ένα ταξίδι συνταξιούχων, επιχειρεί χαμηλόφωνα αλλά τόσο γοητευτικά να ανοίξει μια μεγάλη βεντάλια από ταξίδια: χωρικά, χρονικά, υπαρξιακά, αφηγηματικά. Με γραφή ενδοσκοπική (το να επεξεργάζεσαι αυτό που ζεις είναι μια μορφή ζωής, μοιάζει να λείπει στον αναγνώστη), ενίοτε συγκινητική και τρυφερή, φωτίζει τη φθορά και τη μοναξιά, αλλά και τη γαλήνη και τη συμφιλίωση στην πολυφωνία της ζωής.

Η «Κυμύλη ή Η νήσος των δυνατοτήτων» (Εστία), επινοημένο νησί του κεντρικού Αιγαίου με ποτάμια και δάση, αποτελεί ουτοπικό σύμβολο και πικρό σχόλιο για την εποχή μας. Ο **Αγης Πετάλας** με ψευδοϊστορικά ρητορικά τεκμήρια, σ' ένα πολυφωνικό μυθιστόρημα σύλληψης και τεχνικής, με απολαυστική γλώσσα, χιούμορ, ειρωνεία, σάτιρα και τρυφερότητα. Στην κατεχόμενη Τσεχοσλοβακία, ένα δεκαεπτάχρονο Εβραίοπουλο βρίσκεται καταφύγιο σε μια σοφίτα γεμάτη βιβλία, κι ο **Μιχάλης Αλμπάτης** ενσφηνώνει τη μυθοπλασία του σε παραγωγισμένες πτυχές της ιστορίας της Κομμούνας του Νεμπόβιτσε, υπογράφοντας ένα βιβλιοφιλικό μυθιστόρη-

Μ. ΦΩΛΙΣ

Μ. ΦΑΙΣ

μα για τον χρόνο, την Ιστορία και τον ουτοπικό οραματισμό («Η κατάλυση του χρόνου», Νήσος).

Νέες περιπέτειες για τον Τουρκοκρητικό Ισμαήλ, τον μαχητικό «Αμερικόνο» που μας σύστησε ο **Νίκος Αραπάκης** το 2021: η τυχαία συνάντησή του με τον Τρότσκι στη Νέα Υόρκη θα τον φέρει πίσω στην ταραγμένη Ευρώπη και στην Ουκρανία του 1919... («Ο ιδεολόγος», Τόπος), ενώ ο **Γιώργος Πολυμενάκος** ολοκληρώνει την Τριλογία των Φάρων, ένα τρίπτυχο πανδημικής, πολιτικής και μετα-αποκαλυπτικής δυστοπίας («Μόνο ένα θαύμα», Γραφή).

Η φρεσκάδα της γραφής του **Αρη Αλεξανδρή** συνδυάζεται με το ψυχολογικό θρίλερ, σ' ένα μυθιστόρημα για το βάρος του παρελθόντος και τη διαχείριση του τραύματος με επίκεντρο την ιστορία της Ανι, που αγωνίζεται στα τριάντα της να ξεπεράσει τον θάνατο του παιδικού της φίλου («Τρία επί ψυχής», Μεταίχμιο), ενώ στο «Γιακαράντες» (Εστία) του **Φοίβου Οικονομίδη** ένας μηχανικός λογισμικού προσπαθεί να παραμείνει λειτουργικός, όταν γύρω του ακόμα και νέοι άνθρωποι υποκύπτουν σε μίαν ανεξήγητη εξάντληση.

Νουβέλες και εξυσύνοπτα μυθιστορήματα

Ο **Βασίλης Τσιαμπούσης** επιστρέφει με την ερωτική ιστορία δύο φοιτητών στη Θεσσαλονίκη του 1972, πα-

ρακολουθώντας τρυφερά την εξέλιξη της σχέσης του Κώστα και της Γιάννας, στο φόντο μιας παράλογης εποχής («Χυμευτή αγάπη μου», Εστία). Στη «Μαργαρίτα Ιορδανίδη» (Κίχλη), ο **Μιχάλης Μακρόπουλος** αφηγείται κάτι πιο βαθύ και ανησυχαστικό από την ιστορία ενός ασφυκτικού γάμου και την αντίδραση της ηρωίδας, αφηγείται μια ιστορία για το αίνιγμα της ταυτότητας πίσω από το πρόσωπο. Με μια τεχνική που θυμίζει ψυχολογικό θρίλερ και μ' ένα κινηματογραφικό μοντάζ σε δύο παράλληλους χρόνους, αποκαλύπτει την τρομακτική πλευρά των σχέσεων που κρύβεται πίσω απ' την κοινοτοπία του μικροαστικού περιβάλλοντος.

Αποφεύγοντας τον καταγγελτισμό και δίνοντας βάρος στη δημιουργία κλειστοφοβικής ατμόσφαιρας και ασφυκτικής εσωτερικότητας, η **Βασίλική Πέτσα** («Δεν θ' αργήσω», Πόλις) πραγματεύεται, τόσο θεματικά όσο και αφηγηματικά, τον ψυχολογικό αντίκτυπο της ποδοσφαιρικής τραγωδίας στο Χίλσμπορο του 1989. Ο εσωτερικός μνημονικός μονόλογος του ανώνυμου κεντρικού ήρωα, με δυσδιάκριτο σημείο ανάφλεξης που κινείται άναρχα από το πιο κοντινό στο βαθύτερο παρελθόν, ανασυστήνει με υπερένταση στις λεπτομέρειές του το τραύμα από την απώλεια.

Όταν οι πάγοι λιώνουν και τα νερά καταπίνουν ολόκληρες πόλεις, ένας σύγχρονος Νώε-Ρο-

Μ. ΦΑΙΣ

▼ βινώνας επιβιώνει για μέρες στη βάρκα-Κιβωτό του, διασώζοντας στις αφηγήσεις του τη μνήμη ενός ολόκληρου πολιτισμού. Ο «Νώε» (Κίχλη) του **Παναγιώτη Χατζημουσιάδη** είναι μια αλληγορική δυστοπία που αναζητά απεγνωσμένα στην ανθρώπινη ιστορία και στον πολιτισμό την ανασύσταση ενός οράματος. Μετα-αποκαλυπτικό είναι το τοπίο και στη νουβέλα του **Αντώνη Μπαλασόπουλου**, που γρήγορα, όμως, μεταμορφώνεται σε ουτοπία, καθώς οι ήρωές της, διασχίζοντας την έρημη γη, βρίσκουν καταφύγιο σε μια κοινότητα μουσουλμάνων στη νότια Ελλάδα. Αν η οικολογική υποβάθμιση είναι η φυσιολογική (κλιματική, οικονομική και γεωπολιτική) συνέπεια της καπιταλιστικής ιδεολογίας, η επανεκκίνηση της Ιστορίας προϋποθέτει έναν κόσμο κοινοτικής αλληλεγγύης («Το βασίλειο της σκιάς», Θράκα).

Στο «Ολοι αγαπούν τα τραύματά τους» (Διόπτρα) ο **Γιάννης Δενδρινός** ξετυλίγει αβίαστα το κουβάρι μιας παράξενης ιστορίας του Εμφυλίου σε μια σφιχτοδεμένη, ατμοσφαιρική νουβέλα για τα πραγματικά ή ψυχολογικά τραύματα που αφήνει πίσω του το πέρασμα της Ιστορίας. Η **Μαρία Μαμαλιγά**, σε μια πυκνή, πολύτροπη αφήγηση, εξιστορεί την ιστορία της Ντέφνε που, αφού ερωτεύεται έναν αλλόθρησκο, βρίσκεται καταφύγιο κατά τη διάρκεια του πολέμου στην Τουρκία («Μερκάντο», Εστιά), ενώ η **Εύα Μαθιουδάκη**, κι-

νούμενη μεταξύ μυθοπλασίας και μυθιστορηματικής βιογραφίας, ξαναζωντανεύει τη μορφή και το έργο της ξεχασμένης σήμερα δραστήριας μεταπολεμικής μεταφράστριας Στέλλας Βουρδουμπά («Σώμα ερωτικό», Καστανιώτης).

Στην ιστορία «Του κανενός» (Μωβ Σκίουρος) της Κύπριας **Ερατώς Ιωάννου**, ο εγκλωβισμός των τριών χαρακτήρων της στην ουδέτερη ζώνη που ελέγχει ο ΟΗΕ, αλληγορεί το τραύμα του ενδιάμεσου και τον μετεωρισμό ανθρώπων σ' ένα μόνιμο «μεταξύ», χωρίς παρελθόν και, κυρίως, χωρίς μέλλον.

Στο αφήγημα «Γεννιέται ο κόσμος» (Καστανιώτης) της **Βάσιας Τζανακάρη** όλα ξεκινούν όταν «μια νύχτα του Δεκέμβρη ένας άντρας μπαίνει σε ένα ουζερί» και αντικρίζει μια γυναίκα-έναν ολόφρεσκο, αναπάντεχο ύμνο στον έρωτα, μια συναισθητική περιγραφή του ερωτικού αισθήματος, με εικονιστική γλώσσα και μεταφορικό λόγο.

Το Ανεπιτήρητο Παραγωγικό Ζώο που πρωταγωνιστεί στη νουβέλα του **Νικήτα Σινιόσογλου**, καταλήγει, μετά από μια νυχτερινή περιπλάνηση, έγκλειστο στο Απομονωτήριο Λοιμωθέντων Ζώων. Τα ημιθανή όντα που συναντά, κανονικά ζώα ή προϊόντα εργαστηριακού πειραματισμού, παίρνουν διαδοχικά τον λόγο και διηγούνται την ιστορία του άγριου βασανισμού τους. Σπουδή στην ασθένεια του σύγχρονου πολιτισμού, το «Απομονωτήριο Λοιμωθέντων Ζώων» (Κίχλη) αποκαθλώνει τον άνθρωπο από το βάθρο της Δημιουργίας, ενώ συγχρόνως σατιρίζει με καυστικό τρόπο διανοητικές μόδες του καιρού μας.

Διήγημα

Επιστροφή του **Γιώργου Σκαμπαρδώνη** στην οικεία του μικρή φόρμα με δεκαέξι απρόβλεπτες ιστορίες («Φάλτσα κεφαλή», Πατάκης) που επιβεβαιώνουν την ταχυδακτυλουργική δεξιοτεχνία του να μεταμορφώνει μαγικά το φαινομενικά ασήμαντο και καθημερινό: με επιδέξιους αφηγηματικούς χειρισμούς, δραστηκή γλώσσα, σαρκασμό και χιούμορ, οι σχεδόν ηθογραφικές στην αφετηρία τους ιστορίες στη μακεδονική ενδοχώρα παίρνουν αναπάντεχη τροπή και εκτρέπονται προς το παράδοξο ή το υπερφυσικό.

Επιμένοντας στην πολύ μικρή φόρμα, οι είκοσι οκτώ σύντομες και παράξενες, γεμάτες αντανάκλασεις και αντικατοπτρισμούς ιστορίες του **Αχιλλέα Κυριακίδη** συνεχίζουν να πολιορκούν τον πυρήνα της μυθοπλασίας. Με τη χαρακτηριστική, ρυθμική του γλώσσα, το υπόγειο χιούμορ και το πυκνό δίκτυο αναφορών δημιουργεί επαναληπτικά μινιατούρες λαβυρίθων, στα σταυροδρόμια των

οποίων συναντιούνται η πραγματικότητα με τη φαντασία και την Ιστορία και η λογοτεχνία με τον μύθο, ναρκοθετώντας διαρκώς τη ρεαλιστική αφετηρία και κάθε φαινόμενη πραγματικότητα («Το κερύ του Καρτέσιου και άλλα διηγήματα», Πατάκης).

Στα επτά αλληλένδετα διηγήματα της νέας συλλογής «Ντόμινο» (Κίχλη) της **Ελενας Μαρούτσου**, οι καθημερινές διαδρομές μιας δράκας ηρώων της εποποιίας της καθημερινότητας αποδεικνύονται ανεπίγνωστα δεμένες μεταξύ τους (όσο και με την επικαιρότητα ή την Ιστορία), καθώς η πτώση του ενός προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις στη ζωή των άλλων.

Άλλοτε «Οδός Αβύσσου», άλλοτε «Οδός Ονείρων» (ατομικών και κυρίως συλλογικών) η «Οδός Σόλωνος» (Ποταμός) στη νέα συλλογή της **Νίκης Τρουλλιού** αποδεικνύεται η «Ιερά Οδός» μιας ολόκληρης γενιάς: δεκαοκτώ ιστορίες για πρόσωπα και καταστάσεις του αντιδικτατορικού αγώνα, με αντιηρωικό τόνο και το βλέμμα στη σύγχρονη πραγματικότητα («Οδός Σόλωνος», Ποταμός).

Στη «Δωδεκάτη Φεβρουαρίου» (Ποταμός) του **Δημήτρη Χριστόπουλου**, η πολυπρισματι-

Μ. ΦΑΙΣ

Μ. ΦΑΙΣ

Ανοιχτό Βιβλίο

↓ κή αφήγηση φέρνει κοντά τις καθημερινές διαδρομές και τις τροχιές της ζωής των ηρώων, καθώς οι ατομικές ιστορίες στροβιλίζονται, διασταυρώνονται και τέμνονται μεταξύ τους πριν συναντήσουν τη συλλογική κατάθλιψη. Είκοσι μία «αφηγηματικές σεκάνς» περιστρέφονται γύρω από τη βραδιά της 12ης Φεβρουαρίου του 2012, όταν, κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων για την ψήφιση του δεύτερου μνημονίου, κήκαν οι δίδυμοι κινηματογράφοι της Σταδίου.

Στο «Η Περσεφόνη στο στόμα του λύκου» (Κίχλη) της **Δήμητρας Λουκά**, ο αρχετυπικός μύθος της Περσεφόνης διαρκώς μεταμορφώνεται, αλλάζοντας χρονοτοπικές συντεταγμένες. Η «άνασσα των νεκρών» ή ετεροχρονισμένες ενσαρκώσεις της πρωταγωνιστούν σε είκοσι επτά ευρηματικές παραλλαγές, που ακατάπαυστα μετατοπίζονται από τον πάνω στον κάτω κόσμο, προβάλλοντας όψεις του πεπρωμένου της γυναικείας φύσης (σχέση μάνας και κόρης, ζητήματα χειραφέτησης ή κατάπιεσης).

Τολμηρή γλώσσα και υψηλή θερμοκρασία γραφής στα δεκατέσσερα διηγήματα της συλλογής του **Νί-**

κου Αδάμ Βουδούρη («Πολλών ετών αγόρι», Πατάκης): οι ισάριθμοι ήρωές τους πορεύονται στην ενήλικη ζωή τους «σαν γερασμένα παιδάκια»... με την ενηλικίωση υπόθεση σε εκκρεμότητα, ανοιχτό τραύμα ή και γρίφο. Μ' ένα άλμα από το πρώτο της βιβλίο και την ενδοοικογενειακή βία στην Κρήτη («Μέσα πέτρα», 2020) η **Μαρία Μανωλέλη** στρέφει τολμηρά το βλέμμα της στη σύγχρονη Αμερική, κάνοντας στα ολιγοσέλιδα διηγήματά της πρωταγωνιστές τούς παρίες του αμερικανικού ονείρου... («In God We Trust», Ποταμός).

Συνεχίζοντας τη συνομιλία του με τη λογοτεχνία του φανταστικού και του τρόμου, ο **Χρυσόστομος Τσαπραΐλης** ανανεώνει την οπτική και τους αφηγηματικούς του τρόπους (από τον Παπαδιαμάντη στον Λάβραφτ). Τα οκτώ εκτενή διηγήματά του «De Mysteriis» (Αντίποδες), που έχουν γραφτεί με μουσικό χαλί το ομότιτλο άλμπουμ της μπλακ μέταλ μπάντας των Mayhem, μεταμορφώνουν σύγχρονα και αναγνωρίσιμα αστικά τοπία σε ζοφερούς εξωπραγματικούς τόπους. Ο **Κωνσταντίνος Δομνίκ** επιστρέφει με τις γοθτικά πατιναρισμένες ιστορίες του, γεμά-

τες στοιχειωμένες μορφές και αλλόκοτα πλάσματα, που ενσφηνώνουν αβίαστα το φανταστικό στον χώρο του πιο οικείου πραγματικού («Κακό Ανήλιο», Ικαρος).

Μικρό και πολύ μικρό διήγημα

Τα ογδόντα τέσσερα μικρά πεζά της **Μαρίας Στασινοπούλου** αποτελούν ευρήματα μιας στοχαστικής και δημιουργικής μικροσκοπικής παρατήρησης, θαυμαστές αποτυπώσεις μικρών επεισοδίων της ατελεύτητης ανθρώπινης κωμωδίας («Του καιρού που επιμένει», Κίχλη). Σαράντα οκτώ γαλήνια αφηγηματικά μικροκείμενα περιλαμβάνει και η συλλογή «Τσιγάρο Βαρ;» (Μεταίχμιο) του **Σπύρου Κιοσέ**, ψηφίδες μιας σφιχτοδεμένης συλλογής-πινακοθήκης, γεμάτης φευγαλέα, απέρριπτα πορτρέτα οικείων οικογενειακών προσώπων, αλλά και περιθωριακών χαρακτήρων.

Ιδιοσυγκρασιακό ύφος, ποιητικός ρυθμός και σφιχτοδεμένη πρόζα χαρακτηρίζουν τα θραυσματικά μικροκείμενα που συναποτελούν το «Χώλ» (Κείμενα) της **Κατερίνας Χανδρινού**: το χολ μιας αστικής πολυκατοικίας του 1960, σύνορο και σημείο διαπίδυσης του μέσα και του έξω, του

πριν και του μετά, της φαντασίας και της πραγματικότητας, αποτελεί την αφηγηρία μιας στοχαστικής κατάδυσης στον χώρο, στον χρόνο και στον εαυτό.

Στο «Τέλος πάντων» (Ικαρος), ο **Αχιλλέας III** παρουσιάζει είκοσι τέσσερις κόσμους και ισάριθμες εκδοχές της καταστροφής τους. Διηγήματα ευφάνταστα και απολαυστικά, γεμάτα μικρές ή μεγαλύτερες εκπλήξεις, στα οποία συνδυάζονται αριστοτεχνικά η αγάπη του συγγραφέα για το παράδοξο και η αντιμετώπιση της λογοτεχνίας ως υπέρτατο παιχνίδι. Ο **Βασίλης Χουλιαράς** συνεχίζει να πλέκει περίτεχνα λαβυρινθώδεις ιστορίες. Οι ακύμαντες πρωτοπρόσωπες αφηγήσεις του βρίσκουν αβίαστα περάσματα στο όνειρο ή το επέκεινα («Πέρα από την άκρη του κόσμου», Ενύπνιο).

Η **Μαρία Κοπανίτσα** περνάει από την ποίηση στην πεζογραφία και, σε μια σειρά εξομολογητικά μικροκείμενα, επιμελώς ατημέλητα ως προς τη μορφή και τη γλώσσα, συναίρει την παιδική αφέλεια με την οπτική του ενήλικα, για να μιλήσει τολμηρά για την ομοερωτική επιθυμία και το σφαιγείο των ανθρώπινων σχέσεων («Νύ-

για περλέ», Ποταμός). Στη δεύτερη εμφάνισή της, η **Αλέκα Πλακονούρη** επιστρέφει με πολύτροπες μικροαφηγήσεις ακαριαίας συμπύκνωσης και με ήρωες ανθρώπους της διπλής πόρτας που αναζητούν διαφυγή από κοινωνικά πρότυπα, κανονικότητες και διαχωρισμούς («Τρύπα στο ταβάνι», Κέδρος), ενώ τα βιωματικά στην αφετηρία τους μικροκείμενα του **Τάσου Αλεξιάδη** έχουν ως πυρηνικό κέντρο το αίσθημα της απώλειας («Στο χέρι αστέρια», Εστία).

Πρωτοεμφανιζόμενοι

Ο **Κώστας Μίντζης** (1954) στη νουβέλα «Στην πόρτα» (Ποταμός) με χαμηλόφωνο ρεαλισμό και κουβεντιαστή γλώσσα αποτυπώνει την αγωνία, τη μοναξιά και την παραίτηση του έγκλειστου ήρωά του σε κέντρο αποκατάστασης. Ριπές συγκυριάβασης, ειρωνείας, ενίοτε και τρυφερότητας διαπερνούν την αποστασιοποιημένη πρόζα του.

Η **Δήμητρα Παναγιωτοπούλου** (1968) στη νουβέλα της «Sha la la» (Loggia) με φόντο μια βορειοελλαδίτικη φασματική πόλη αναζητάει τη μνήμη της καταγωγής και της επιθυμίας σ' ένα σκοτεινά φαρσικό παραλημματικό κείμενο. Ασθηματικό κείμενο που εγκλωβίζει τον αναγνώστη σε μια ληθαργική αφήγηση, όπου πραγματικότητα και όνειρο στροβιλίζονται περίτεχνα.

Η **Χριστιάνα Γύρα** (1972), με θητεία στο παιδικό παραμύθι, πλέκει την πρώτη της μυθοπλασία γύρω από ένα πολύνεκρο δυστύχημα που συνέβη στη Ρίγα της Λετονίας το 2013: η εμπλοκή του δικηγόρου στη διερεύνηση των αιτιών της κατάρρευσης της στέγης ενός σουπερμάρκετ (που προφανώς σχολιάζει λοξά ανάλογα ατυχήματα στην Ελλάδα) αποκαλύπτει και σκοτεινά σημεία της προσωπικής του ζωής («Pro Bono», Εστία).

Τραχιές ιστορίες με κινηματογραφική αφήγηση και νευρώδη γλώσσα από την «άγρια» δυτική Αθήνα και Αττική, στην πρώτη εμφάνιση του **Βαγγέλη Σέρφα** (1983): «Όχι, μην μπαίνετε στον κόπο» (Πατάκης). Σκοτεινές ιστορίες λαογραφικού τρόμου με κουίρ επιτονιαμούς, αλλά και μαγικές διαφυγές στην Ιστορία χαρακτηρίζουν το ατμοσφαιρικό «Εκείνοι που δεν έφυγαν» (Πόλις) της **Αταλάντης Ευριπίδου** (1987), η οποία κεντά την πλοκή αρκετών διηγημάτων της πάνω στον καμβά του λαϊκού παραμυθιού.

Υποβλητική ατμόσφαιρα, ελλειπτικότητα λόγου και αφήγησης, αρθρωμένη πάνω στην απώλεια και το πένθος, στην ατμοσφαιρική νουβέλα «Η γέννα. Μια ιστορία σε τρεις εποχές» (Πατάκης) του **Θοδωρή Τσομίδα** (1994), που παρακολουθεί διαθλασμένες μυθοπλαστικά κρίσιμες φάσεις από τη ζωή του Εζρα (Πάουντ). Περνώντας από την ποίηση

στην πεζογραφία, η **Γεωργία Διάκου** (1995), με τη νουβέλα της «Λαβίνα Σουλτς» (Θράκα), όπου μυθοποιείται η ζωή της ομώνυμης Γερμανίδας (1896-1924) καλλιτέχνης που αυτοκτόνησε αφού σκότωσε τον άντρα της, στοχάζεται για την καλλιτεχνική χειραφέτηση της γυναίκας.

Νουάρ, αστυνομικά και true crime

Μάλλον η χρονιά που πέρασε ήταν μια καλή χρονιά για το ελληνικό αστυνομικό αφήγημα σε όλες του τις εκφάνσεις. Από τον απεγνωσμένο «Αναρχικό τραπέζι» (Μεταίχμιο) του **Μάρκου Κρητικού**, που δεν έχει να χάσει τίποτα παρά τις αλυσίδες του, ή την πανδημία παραπληροφόρησης στο «Deepfake» (Αντίποδες) του **Μάκη Μαλαφέκα** που καταλύει κάθε όριο πραγματικότητας και εικονικού, στον σπιντάτο «Μαύρο Γάτο» (Αλεξάνδρεια) του **Αντυ Βρόσγου** και το «Κάτι σαν αγάπη» (Πατάκης) του **Πολυχρόνη Κουτσάκη**, και από τον βιβλιοφιλικό «Δολοφόνο στις σελίδες» (Μίνωας) του **Χρήστου Μαρκογιαννάκη** μέχρι το ιστορικό «Ενα πτώμα στην Αυλή της Αμαλίας» (Ψυχολιός) του **Τεύκρου Μιχαηλίδη** ή τη φαντασμαγορική «Γένεση» (Ψυχολιός) του **Βαγγέλη Μπέκα**, που εισάγει την τεχνητή νοημοσύνη στο δυστοπικό του σενάριο, η ελληνική αστυνομική πεζογραφία δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από την υπόλοιπη πεζογραφική παραγωγή.

Στο ειδικό αφιέρωμα του Ανοιχτού Βιβλίου καλό είναι να σημειώσουμε και τις πιο πρόσφατες εκδόσεις:

Κατ' αρχάς, την επετειακή επανέκδοση του εμβληματικού «Νυχτερινού δελτίου» (Κείμενα) του **Πέτρου Μάρκαρη**, με την οποία μας συστήθηκε για πρώτη φορά, τριάντα χρόνια πριν (1995), ο αστυνόμος Κώστας Χαρίτος. Επειτα την επιστροφή του **Ανδρέα Αποστολίδη** με μια συλλογή μικροϊστοριών για τον κόσμο της κατασκοπίας και τους διπρόσωπους πρωταγωνιστές του, από την εποχή των αυτοκρατοριών και τον Ψυχρό Πόλεμο στις μέρες μας («Μικρά κατασκοπευτικά», Άγρα).

Τέλος, τον **Φίλιππο Φιλίππου**, ως άλλο Τρούμαν Καπότε (ή και Βασίλη Βασιλικό), να συγκεντρώνει στοιχεία, προσπαθώντας ν' απαντήσει στο ερώτημα «Ποιος σκότωσε τον Κώστα Ταχτσή;» (υπό έκδοση: Πατάκης), αλλά και τον **Μίνω Ευσταθιάδη** στον ρόλο του ερευνητή! Το «Σου γράφω από την καρδιά του κτήνους» (Μεταίχμιο), θολώνοντας διαρκώς τα όρια μυθοπλασίας και πραγματικότητας, ανατέμνει λογοτεχνικά δύο πραγματικά εγκλήματα που συνέβησαν στη Γερμανία, αναζητώντας τη σχέση ανάμεσα στην εξαφάνιση ενός κοριτσιού το 1981 με τη δολοφονία μιας γυναίκας το 2006.